

KAFDAĞI

Cilt:7, Sayı:2, Aralık 2022, 78-88
DOI: 10.51469/kafdağı.1201728

Gönderim Tarihi: 09.11.2022

Kabul Tarihi:30.12.2022

İBRAHİM GAZİ’NİN “KAYBOLAN MARZİYE” HİKÂYESİNDE TOPLUMSAL VE SİYASİ MESELELER

Political and Social Issues in İbrahim Gazi's Story of “Kaybolan Marziye”

Ebru AKYÜZ

Doktora Öğrencisi, Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bartın
ebru.dmn.35@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-2234-3245

Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz

Savaş, yüzyıllardan beri insanoğlunu derinden etkileyen en önemli olgulardandır. Geçmişten günümüze kadar şüphesiz birçok ulus tarafından unutulamayan tarihi olaylardan bir diğeri de İkinci Dünya Savaşıdır. Tatar toplumu da bu savaşın kalıcı izler bıraktığı milletlerdendir. İkinci Dünya Savaşında Nazi Almanya’sına karşı Sovyet Rusya’sının yanında yer alarak mücadele veren Tatar halkının birçok genci bu savaşa katılır. İkinci Dünya Savaşına katılanlar arasında otuzdan fazla Tatar aydın ve yazarları da vardır. Tatar Edebiyatının ve hikâye türünün en önemli isimlerinden olan İbrahim Gazi de İkinci Dünya Savaşına katılmış ve hikâyelerinin hemen hemen hepsini yaşamış olduğu olaylara dayandırarak kaleme almış bir yazardır. Birçok hikâyesinde döneminin en acı olayı olan İkinci Dünya Savaşının izleri görülmektedir. “Kaybolan Marziye” hikâyesi de İkinci Dünya Savaşı döneminin yansıması olan bir eserdir. Bu hikâye İkinci Dünya Savaşının insanlar üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Bu çalışmada Kaybolan Marziye hikâyesinde bulunan Toplumsal ve Siyasi Meseleler tespit edilmiş ve “İkinci Dünya Savaşı, Ekonomik Sorun Olarak Göç, Cephe Gerisinin Mağdurları: Kadınlar ve Çocuklar” olarak üç başlıkta incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tatar Edebiyatı, Hikâye, İkinci Dünya Savaşı, Göç, İbrahim Gazi

Abstract

War is one of the most important phenomena that have deeply affected humankind for centuries. Another historical event that cannot be forgotten by many nations from the past to the present is the Second World War. Tatar society is one of the nations that this war left permanent traces. Many young people of the Tatar people, who fought with the Soviet Russia against Nazi Germany in the Second World War, participate in this war. There are more than thirty Tatar intellectuals and writers among the participants of the Second World War. İbrahim Gazi, one of the most important names of Tatar literature and story genre, is also a writer who participated in the Second World War and wrote almost all of his stories based on the events he experienced. In many of his stories, traces of the Second World War, the most painful event of his period, can be seen. The story “Kaybolan Marziye” is a work that reflects the period of the Second World War. This story clearly reveals the impact of the Second World War on people. In this study, the Social and Political issues in the story of Kaybolan Marziye were determined and examined under three headings as “World War II,

Migration as an Economic Problem, Victims of the Back Front: Women and Children".

Keywords: Tatar Literature, Story, World War II, Migration, İbrahim Gazi

Giriş

TDK'da "Devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cenk, cidal" olarak tanımlanan savaş, her milletin tarihinde önemli bir mücadeleyi barındırır. Üzerinden yıllar geçmesine rağmen izleri silinmeyen, unutulmayan bir olgudur. Tarih boyunca büyük tahribatlara sebep olan savaşlardan biri de şüphesiz İkinci Dünya savaşıdır. "İkinci Dünya Savaşı, 1 Eylül 1939'da Almanya'nın Polonya'yı işgali ile fiilen başlamış, ardından İngiltere, Fransa, Rusya, İtalya, Japonya gibi devletlerin katılması ile savaş neredeyse dünyanın dörtte üçüne yayılmış ve 9 Ağustos 1945'te Amerika'nın Nagazaki üzerine attığı atom bombası ile sona ermiştir" (Sinar-Uğurlu, 2009, s. 1741).

Dünyada milyonlarca kişinin ölümüne sebep olan İkinci Dünya Savaşı, birçok millet tarafından unutulmayan tarihi bir olaydır. Bu savaşın derin izler bıraktığı milletlerden biri de Tatar toplumdur. "İkinci Dünya Savaşı, Tatar toplumunun bütün acılarını iliklerine kadar hissettiği yakın dönem Tatar tarihindeki en önemli olaylardan birisidir. Bilindiği gibi Tatar halkı, Sovyet halkı ile iç içe bir hayat sürmüş, İkinci Dünya Savaşı'nda da Nazi Almanya'sına karşı Sovyetlerin yanında yer alarak mücadele vermiştir" (Kamalieva, 2013, s. 1782).

İnsanoğlu üzerinde böylesi büyük bir tahribata sebep olan bu savaş edebiyat ve sanatı da etkisi altına almıştır. Savaşın edebiyat alanındaki etkisi "(...) savaşın ilerleyen zamanlarında ya da sonunda değil, savaşın daha ilk aylarında kendini gösterir" (Çelik, 2018, s. 361). Çelik'in de belirttiği üzere edebiyat, savaşın daha ilk ayların itibaren etkilenen alanlardan biridir. Savaş döneminin yazar ve şairleri, halkının kendi topraklarında vermiş olduğu mücadeleyi, savaş zamanı yaşamış olduğu zorlukları eserlerinde dile getirirler. Böylelikle kendi topraklarında "Milliyetçilik ve Vatanseverlik" duygularının artmasını sağlarlar. İkinci Dünya Savaşına tanıklık eden Tatar aydınları, savaşın acı yüzü ile karşılaşmış olan diğer birçok milletlerin aydınları gibi savaşın kendi halkı üzerinde bırakmış olduğu tahribatları eserlerinde dile getirmişlerdir. "İkinci Dünya Savaşı'nın Tatar edebiyatındaki etkileri ilk başta işlenen konuların değişmesi ile kendini gösterir. Önceki yıllarda çok fazla gündeme gelmeyen bazı konular bu dönem Tatar yazar ve şairlerinin eserlerinde yoğun olarak işlenen içerik

unsurları olarak karşımıza çıkar” (Kamalieva, 2020, s. 243).

İkinci Dünya Savaşı yılları, Tatar Edebiyatının yayın olarak üretkenliğinin en fazla olduğu dönemdir. Hikâye ve şiir yazım sürecinin kısa olmasından dolayı savaş döneminde en çok yazılan türler iken roman daha çok savaş sonrasında yazılan tür olmuştur. Bu dönem Tatar edebiyatında birçok yazar ve şair kaleme aldıkları şiir, hikâye ve dram eserleri ile toplumu savaşa davet etmiş, Sovyet Rusya’sının askerlerinin kahramanlığını ve cephe gerisinde yapılan fedakârlıkları anlatmıştır (Yarullina-Yıldırım, 2018, s. 7).¹

İkinci Dünya Savaşı sırasında birçok yazar ve şair cephede aktif rol oynamıştır. İbrahim Gazi de bizzat cephede bulunarak savaşın en acı sahnelerine şahit olan yazar ve şairlerden biridir.

Bu çalışmada, İkinci Dünya Savaşının insanlar üzerindeki tahrip edici yanını daha iyi anlamak adına “Kaybolan Marziye” hikâyesi incelenmiştir. “Eğer bir kimse bir fırsat doğar da başkalarının, göremeyeceği köyleri yok eden bir yanardağın püskürmesi gibi ya da vatanını korumak için bir ölüm kalım savaşı içinde olursa, gördüklerini bildiklerini yazmalıdır. Eğer kendisinin yazma yeteneği yoksa öykünün tümünü anılarını, iyi bir yazara anlatmalı; O da bunları gelecek kuşakların okuyup öğrenebilmeleri için dayanıklı kâğıtlara geçirmelidir” (Vasilie, 2006). İbrahim Gazi’nin Kaybolan Marziye hikâyesi de Vasilie Yan’ın “*Cengiz Han*” adlı eserinde zikrettiği bu teklifin çarpıcı bir ürünüdür.

Kaybolan Marziye Hikâyesi

Hikâyede iki günlük zorunlu bir yolculuğa çıkan anlatıcı başkişisi olan askerin, yolda başından geçen bir olay anlatılır. Hikâyenin aynı zamanda anlatıcısı konumunda olan askerin yola çıktığı gün oldukça yağmurlu bir gündür. Saatler ilerledikçe yağmur şiddetini daha da arttırarak sağanak yağmura dönüşür ve bu yüzden Asker yolculuğuna ara vererek yol üstünde görmüş olduğu bir köyde dinlenmeye karar verir. Almanlar tarafından yakılıp yıkılan bu köy, savaşın arka yüzünü açıkça ortaya koyar. Asker, köyün içerisinde yürürken kuru bir ırmak kenarında bir mezar görür. Mezarın üzerinde Arap harfleri ile Tatarca “Sevgili kızımız *Marziye* ‘ye” diye yazılıdır. Bu durum onu oldukça meraklandırır. Çünkü Ukrayna topraklarında bir Tatarın mezarının olması, askere ölen kişinin ancak savaş

¹ Yarullina-Yıldırım, R. (2018). Çağdaş Kazan Tatar Edebiyatında II. Dünya Savaşı olaylarına yeni bir bakış üzerine. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRKLAD)*, 2(2), 6-14.

mağduru olan bir insanın olabileceğini düşündürür. 1943 yılında Ukrayna'da yazılan bu mezar taşının kime ait olduğunu merak eder ve burada kimin yattığını öğrenmek için mezara çok yakın olan, harabeyi andıran bir eve girmeye karar verir. Kapıyı çalar ve eve girer. Eve girdiğinde zayıf, güçsüz, adeta bir deri bir kemik kalan yaşlı bir kadının yatakta yattığını görür. Asker, eve mezarda kimin yattığını öğrenmek amacıyla girdiği için hiç vakit kaybetmeden yaşlı kadına mezarın kime ait olduğunu sorar. Adı Merfuga olan yaşlı kadın, bu soru karşısında biraz çok üzülmesine rağmen bir süre sonra bütün olanları askere anlatmaya başlar.

Yaşlı kadının kocası Mirgali, İkinci Dünya Savaşı yıllarında M-l şehrinde demiryolunda çalışırken kaçıp Samodurovo köyüne gelip yerleşir. Savaş onların yakasını burada da bırakmaz. Çünkü kısa bir süre sonra Alman askerleri burayı da işgal eder. İşgalin olduğu dönemde Alman askerleri bir gün köye gelir ve burada bulunan bütün kızları alıp bir eve toplayacaklarını duyururlar. Köyde bulunan birçok kız kaçıp saklanmaya çalışmak isteseler de başarılı olamazlar ve Alman askerleri tarafından yakalanırlar. Alman askerleri tarafından yakalanan bu kızlardan birisi de Mirgali amca ve Merfuga teyzenin kızları olan Marziye'dir. Köyün en sevilen kızlarından biri olan Marziye, çok güzel, zeki bir kızdır. Marziye, sırf Alman askerlerinin dikkatini çekmemek için bedenini asitle yakar ama yine de güzelliğinden bir şey kaybetmez. Ne yazık ki Almanlar ona da tecavüz eder. Almanlar tarafından alıkoyulan Marziye, aylar sonra evine döner ama artık o adeta yaşayan bir ruh gibidir. Bir gün kuru bir ırmak kenarına çukur kazar ve zamanının çoğunu orada geçirmeye başlar. Savaş bitimine doğru anne ve babasına "beni affedin, artık dayanacak gücüm kalmadı. Kızınız" (Gazi, 2007, s. 262) diye bir not yazarak köyü terk eder ve bir daha da köyüne hiç gelmez. Babası Mirgali, yıllarca onu arar ama hiçbir iz bulamaz. Kızı Marziye'nin bir daha gelmeyeceğini düşünerek kızının kazmış olduğu çukuru kapatıp bir mezar görüntüsü verir. Çukurun başında bulunan taşta da kızlarının ismini yazar. Köydeki insanların bazıları Marziye'yi gördüklerini söyleseler de Marziye gittiği günden beri hiç eve gelmez.

"Kaybolan Marziye" Hikâyesinde Toplumsal ve Siyasi Meseleler

Hikâye içerisindeki toplumsal ve siyasi meseleler İkinci Dünya Savaşı, Ekonomik Sorun Olarak Göç, Cephe Gerisinin Mağdurları: Kadınlar ve Çocuklar olarak üç ana başlık altında incelenmiştir.

İkinci Dünya Savaşı

"Tatar edebiyatının önde gelen yazarlarından olan İbrahim Gazi'nin en belirgin özelliklerinden biri gerçekçi olmasıdır. Yazdığı hikâyelerin ortak

özelliği, kendi hayatında belli bir yeri olan yaşanmışlıkların belli bir estetik kaygıyla ve edebi duyarlılıkla kaleme alınmış olmasıdır” (Kamalieva, 2012, s. 16). İbrahim Gazi'nin bu özelliği onun eserlerini okuyan insanların kendinden bir şeyler bulmasını sağlamaktadır. “Kaybolan Marziye” adlı hikâyesini de bizzat İkinci Dünya Savaşı döneminde cephede bulunan bir yazar gözü ile kaleme almıştır.

Kahraman bakış açısıyla kurgulanan bu hikâyede anlatıcının sadece asker olarak bilinmesi, hikâyedeki olayın yazarın kendi yaşamış olduğu bir olay olabileceğini de akıllara getirmektedir. Hikâyenin daha ilk satırlarında asker köyü görür görmez “*Daha doğrusu önceden sokak olan şimdi ise kara kömüre benzeyen terk edilmiş bir yere geldim.*” (Gazi, 2007, s. 257) tasvirini kullanmaktadır. Kara kömüre benzettiği köyün bu durumu ile savaş sonucunda ortaya çıkan acı tabloyu gözler önüne sermektedir. Bu tasvir köyün harabeye dönecek kadar kötü günler geçirmiş olduğunun göstergesidir. Hikâyenin devamında “*Hayır, burası mermi ya da bomba düşmesi ile yanmış olamaz. Almanlar ya intikam almak için bunu yaptılar ya da geri çekilirken böyle yakıp gittiler. Geri çekilirken onlar her zaman böyle yaparlar.*” (Gazi, 2007, s. 257) sözleri ile köyün bir harabeye dönmüş olması yadırganmayacak bir şey olduğu dile getirmektedir. Çünkü bu durum Almanların İkinci Dünya Savaşı sırasında uygulamış olduğu politikalardan birisidir.

İbrahim Gazi, İkinci Dünya Savaşı döneminde cephede bulunmuş biri olarak bütün bu olanları yaşamış insan gözü bize aktarır “*Almanların bunlardan başka kötü alışkanlıkları da var*” (Gazi, 2007, s. 258) diyerek bunu açıkça ortaya koyar.

Savaşın etkilerini en az insanlar kadar acı yaşayan başka bir şey varsa o da coğrafyadır. Atılan bombalar ardında kurumuş araziler, yakılıp yıkılan evler, bahçeler gibi kötü bir manzara bırakır. “*Her yer siyah soba kurumları ile dolu. Köyün ortasından geçen kuru nehrin kenarına gelince duruyorum*” (Gazi, 2007, s. 258).

Savaş sonrası kötü ve korkutucu bir yer haline gelen köyün içerisinden geçen kuru nehir kenarında bulunan mezarı gören askerin bütün odak noktası artık mezarda yatanın kim olduğudur. “*Bu bir mezar taşı. Acaba hangi zavallı adam yatıyor burada*” diye düşünmeye başlıyorum. *Ukrayna topraklarının kurtuluşu için can vermiş bir asker mi? Faşistlerin elinden geçen günahsız Sovyet adamı mı? Ya da yürüdüğü dağa gömülmek isteyen bir yabancı mı? Acaba dostları, arkadaşları onun son isteğini yerine getirdiler mi?*” (Gazi, 2007, s. 258). Zihnindeki bütün bu soruların sebebi bu

mezarın tek başına kuru bir nehir kenarında olmasıdır. Ölen kişinin bir mezarlığa değil de tek başına kuru bir nehir kenarına gömülmüş olması bile arkasında esrarengiz bir olayın olabileceği düşüncesini akıllara getirmektedir. Nitekim anlatıcı da burada yatan kişinin mutlaka İkinci Dünya Savaşından etkilenen biri olduğunu düşünmektedir.

Mezara çok yakın olan ev *"Pencerelerinden soğuk bir şekilde duran evde hiç kimse yaşamıyor gibi. Sanki ev sahipleri evi terk etmiş, bu yüzden ev ruhsuz ve yağın yağmurun altında isteksizce duruyor"* (Gazi, 2007, s. 259) şeklinde tasvir edilir. Ev için yapılan bu tasvir aslında bir nevi savaş mağduru olan insan tipini ortaya koymaktadır. Bu ev; savaşta eşini, dostunu, oğlunu, kızını kaybeden insanları çağırıştırılmaktadır. Âdeta ruhsuz, cansız bir şekilde ayakta durmaya çalışan, aslında yaşamdan bir zevk almayan bir insan tipi. Asker, eve girince karşısında bir deri bir kemiğe bürünmüş bir kadın ile karşılaşır. Adı Merfuga olan bu kadın, savaş sonrasında evladını kaybetmiş olan bütün anneleri simgelemektedir. Yaşamak için yaşayan, psikolojik olarak yıpranmış, artık hayattan hiçbir beklentisi olmayan bir kadın...

Asker Merfuga kadın ile sohbet ettiği sırada rafta bulunan kitapları karıştırırken kitap içerisinde bulunan bir kâğıt bulur. Kâğıtta şunlar yazmaktadır: *"Beni affedin anneciğim, babacığım artık dayanacak gücüm kalmadı"* (Gazi, 2007, s. 262). Bu Marziye'nin yaşamış olduğu onca kötü olayın ardından kaleme aldığı bir cümledir. Marziye'nin kaleme almış olduğu bu cümle savaş zamanı birçok insanın yaşamış olduğunu durumun ifadesidir.

Savaş anında atılan bombalar sadece evleri yakıp yıkmaz o evde yanan umut ışıklarını da söndürür. Aslında atılan her bomba, onlarca insanın yıllar geçse bile zihinlerinden silmeyeceği derin izler bırakır. Savaşı görmeyen çocuklar bile anne, babalarının, nenelerinin, dedelerinin çekmiş olduğu acılarını hisseder. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Marziye gibi gencecik insanların gelecek ile ilgili hayalleri hiçe sayılmıştır. Daha kundakta olan bebeklerin özgürce sokakta koşup oynayacakları bir bahçesi bile artık yoktur. Bu dönemin çocukları, her köşe başında savaşın izlerini görerek yaşamıştır. Hayalleri çalınan gençler, oyun alanları yakılıp yıkılan çocuklar dışında ailesinden koparılan bebekler bile vardır. *"Faşistler geldi. Sovyet ordusu artık bizleri insan olarak görmedi. Faşistler evlerimizin kapılarını kırıp ev sahiplerinin izinleri olmadan sandıklarımızı, gardiroplarımızı yağmaladılar. En önemlisi de vicdanımıza dokundular. Gençlerimizi mutlu bir gençlikten, bebeklerimizi de rahat bir çocukluktan mahrum ettiler. Faşist ejderhasının ayak izlerinde çocukları görüyorum, ruhum sıkılıyor. Zavallıların bebekleri faşistler tarafından çalındı. Bu*

yüzden, bin türlü bela gelsin onlara” (Gazi, 2007, s. 262).

Hikâye içerisindeki bu paragraf savaşın insanın kaderini nasıl değiştirdiğini özetlemektedir: *“Aynı güneş, aynı ay, aynı yıldızlar, aynı kişiler... Ama sokakta Alman askerleri ağızlarında “Doyçland über alles (...)” diye bağırıp dolaşıyorlar. Onlar isterseler seni köyün arkasındaki çukura götürüp öldürebilir, isterseler bir köpeğe yem edebilirler. Hatta namusunu bile kiretebilirler. Dünün güneşi, dünyanın yıldızları altında bugün sen özgür değilsin, bugün sen artık kölesin. Bugün senin topraklarına da sana yabancılar sahip” (Gazi, 2007, s. 263).*

Ekonomik Sorun Olarak Göç

Dünya tarihinde yüz milyondan fazla askeri personelin katıldığı en büyük savaş olan İkinci Dünya Savaşı'nın ekonomik ve sosyal etkilerinin savaşa katılmayan ülkemizde bile iş gücünün silâh altına alınması nedeniyle üretimin azalması, ticaretin kesintiye uğraması, kıtlık, yokluk, pahalılık ve salgın hastalıkların yaygınlaşması gibi çok boyutlu olduğunu ortaya koymuştur. Savaşa giren ülkelerdeki ekonomik ve sosyal yıkım ise çok daha büyük olmuştur (Utkugün, 2016, s.15). "(...) savaş her şeyi değiştirdi. Cepheden döndüğümde karşılaştığım dünya artık benim dünyam değildi. (...) Kendim de değişmişim. Gelgelelim beni en çok etkileyen şey, şiddet ya da ölümlere tanık olmam değil, aksine tek tek insanların toplum örgüsü karşısındaki görece güçsüzlük, çaresizliklerine tanık olmamdı" (Elias, 2016, s. 267). Elias'ın belirtmiş olduğu bu çaresizlik ve güçsüzlük duyguları insanların kendilerine yeni ve güvenli bir yaşam alanı arayışına yani göçe zorlar. Birçok insan savaş zamanı veya savaşın sonunda evsiz barksız kalır. Maddi imkânların kısıtlı olması insanları gelenek ve görenekleri, yaşam tarzları birbirinden çok farklı olan yerlere göç etmek zorunda bırakır. Mirgali ve Merfuga çifti de savaş yüzünden göç edenlerdendir: *“Mirgali amca, M-I şehrinde demir yolunda çalışmış. Ama savaş çıkınca Marziye'nin ailesi Samodurovo köyüne gelmek zorunda kaldı.” (Gazi, 2007, s. 263).*

Savaştan dolayı doğup büyüdüğü topraklardan göç etmek zorunda kalan yaşlı kadın ve adamın düzeni tamamen değişir ama savaşta kurtulmak için göç ettikleri yerde aynı kaderi yaşarlar. Bu İkinci Dünya Savaşı yıllarında birçok ailenin yaşamış olduğu bir durumdur: *“Belki da savaş olmasaydı kader onları buraya getirmezdi. Annesi de bugün sıtma hastalığı yüzünden ateşler içerisinde yatmazdı.” (Gazi, 2007, s. 262).*

Savaş sonucunda ortaya çıkan ölüm sayısı aslında sadece görünen kısmıdır. Savaşta hayatını kaybetmeyen, yakılıp yıkılan yerlerde kendine tekrardan bir yaşam alanı oluşturmaya çalışan, bütün ailesini kaybetmiş ve

tek başına yıpranmış bir psikoloji ile mücadele veren insanlar da vardır: *"Savaş, savaş! Sen bizim insanlarımızın yolunu kaybettirdin. Bu kız kim? Neden onu böyle dik bir yamaç dibine gömüp gittiler? Nasıl bir kader onu Güney Ukrayna topraklarına getirdi? "Hayır," -dedim kendi kendine- bunda şaşırılacak bir şey yok. Savaş bütün halkları birbirine karıştırdı. İşte sen kendin, İdil boylarında doğup İdil dağlarında oturan bir Tatarsın. Savaş sonrasında nerede olursanız olun eğer senin kaderinde savaş yerinde ölmek varsa belki seni de bir yol kenarına gömüp mezar taşına ismini yazacaklardı. Görünüşe göre savaş yüzünden dağılan Tatarların bir kısmı buraya geldi ve kızları Marziye da burada öldü."* (Gazi, 2007, s. 258).

Cephe Gerisinin Mağdurları: Kadınlar ve Çocuklar

Savaş ve çatışma ortamlarından etkilenen en önemli gruplardan biri de hiç şüphesiz kadınlar ve çocuklardır. Mark Mazower'ın (2013) Hitler İmparatorluğu adlı kitabında, dayak, tecavüz, işkence ve rastgele infazlar ve yağmaların İkinci Dünya Savaşı sürecinde çokça görülen olaylar olduğunun sayısız örneğini anlatılır. Geçmişten günümüze kadınlara yönelik cinsel şiddet birçok savaş bölgesinde görülmektedir. Savaş zamanı kadınlara adeta cinsel bir obje olarak bakılmaktadır. Kadınların ilişkiye zorlanması, tecavüz edilmesi birçok savaşta, savaş stratejisi olarak bile kullanılmaktadır. Savaş zamanı özellikle askerlerin cinsel gereksinimleri için kullanılan kadınlar, evlerinden alınarak bir yerde toplatılmaktadır. Nitekim "Kaybolan Marziye" hikâyesinde de durum aynıdır. *"Bir gün güzel bir araba ile köye Alman subayları geldi. Çok geçmeden, halk arasında korkunç bir haber yayıldı. Söylentiye göre; güzel kızları komisyona alacak ve M-1 de açılacak olan kötü eve alıp götürecekler"* (Gazi, 2007, s. 263).

Savaş zamanı birçok kadın kaderinin farkındadır. Bu yüzden kadınlar, bundan kaçmak için eski kıyafetler giymek, yüzlerini boyamak gibi kendince çözümler ararlar. Artık hiçbir şey eskisi gibi değildir. Savaş dönemi kadınların yaşamış olduğu bu korku onları aynaya bakarken gördüğü güzellikten bile soğutacak kadar kötüdür. İkinci Dünya Savaşı dönemindeki birçok kız gibi Marziye ve köyün kızları da Alman askerlerinden kaçmak için yüzlerini boyayıp eski kıyafetler giymiştir. *"Marziye Alman askerlerinin dikkatini çekmemek için yüzünü boyadı, eski kıyafetler giyip hayalet gibi yürüdü. Köydeki diğer kızlar da böyle yaptılar. Kendi şehirlerinde sokağa çıkma korkusu ve güzelliğini göstermekten çekinmek, kaçmak, hamam böceği gibi bir deliğe kısıp yaşamak..."* (Gazi, 2007, s. 264).

Birçok insan savaş zamanı fiziksel açıdan sorunlar yaşamakla birlikte ruhsal sorunlarda yaşar. Her an bir şey olacakmış korkusu ile

yaşamak insanın psikolojisini alt üst eder. Sırf Alman askerlerinin eline düşmemek, o çirkin işkencelere maruz kalmamak için ölümü bile tercih edenler vardır. Marziye'nin babası da kızını Alman askerlerinden korumak için güzelliğine gölge düşürmek amacıyla kızının vücudunu asit dökerek yakar: *"Sabah evden çıkarken babası Marziye'nin üzerine asit döküyor. Kızın kolları, ayakları yanıyor. Marziye'nin bugünkü düşmanı –güzelliği-hala hayatta..."* (Gazi, 2007, s. 264).

Kızlarının Alman askerlerinin eline düşüp kötü işkencelere maruz kalmasındansa kızlarını görmemeye razı olan Mirgali ve Merfuga çifti, belki de o köyde bulunan hatta savaş zamanı birçok anne babanın yaptığını yapar. Hastaneden kurtulup evine sapaşağlam dönmesine bile sevinemezler: *"Yaşlı kadın ve adam kızlarının sağ salim kendi ayağıyla geri geldiği için son derece mutlular. Sadece vaktinden önce geri geldiğini düşündüler. Çünkü köydeki güzel kızlar hala toplanıyordu ve köyde de güzel kız gerekiyormuş... Marziye kimsenin gözüne görünmeden yaşıyor. Hatta mümkün olsa o şimdi taşa ağaca dönüşecekti, vakti gelince de ölecekti. Ama ne yazık ki insan olarak yaşaması gerekiyor. Köy kara orman değil, kızın geri geldiği haberi Almanlara ulaşıyor. Gönül eğlendirmek için kurulan eve kızlar toplayan ekip Mirgali abinin evine giriyor. Marziye pencereden dışarı atlayıp kaçmaya çalışıyor ama onu bahçede yakalıyorlar. Kız onların ellerini ısırtıyor, yanaklarını çiziyor ama Marziye'nin el ve ayaklarını bağlayıp arabaya koyarak alıp gidiyorlar"* (Gazi, 2007, s. 265).

Marziye, savaş zamanı birçok kadın gibi cinsel tacize maruz kalan kadınlardan biridir. O, savaş dönemi yaşamış olduğu acılardan sonra hayatının sonuna kadar bir ruh gibi yaşamaya devam eden kadını simgelemektedir. Marziye köyüne döndükten sonra kuru bir nehir kenarına bir çukur kazar. O çukur, boş gibi görünse de o çukurun içinde onun gibi acılar çekmiş genç kızların hayalleri, bebeklerin oyuncakları, okula gitme hayali kuran çocukların kitapları, öksüz ve yetim kalan evlatların çığlıkları, evlat acısı çeken anne ve babanın gözyaşı ile doludur: *"Daha sonra onu kuru nehrin kenarında diz çökmüş otururken buldular ve alıp geri getirdiler eve. Ertesi gün tekrar onu orada buluyorlar. Babası onu bir gün bir kürek alıp nehir kenarına giderken gördü. Bir süre sonra Marziye nehir kenarına bir çukur kazıp o çukurun içine girip oturdu"* (Gazi, 2007, s. 266). Marziye yaşadığı korkulardan dolayı köyden ayrılır. Marziye'nin babası Mirgali, kızının bir daha dönmemesi üzerine kızının kazdığı çukuru kapatır ve üzerine kızının ismini yazar. *"Mezara kimse gömülmedi... Ama oraya Marziye'nin çukuru diyorlar. Bu yüzden babası da oraya bu taşı koydu"* (Gazi, 2007, s. 267).

Sonuç

İkinci Dünya Savaşı döneminde kitlesel boyutlarda işkence, tecavüz, ağır bedensel hasar ve cinayetler yaşanmıştır. Tatar toplumu İkinci Dünya Savaşının acılarını derinden yaşayan milletlerden biridir. Savaş, tüm bu işkencelere maruz kalan insanların dışında bütün olup bitenlere şahit olan bireylerin zihninde, hafızasında derin izler bırakmıştır. Dönemin birçok aydını gibi İbrahim Gazi de İkinci Dünya Savaşı döneminde yaşanan acı olaylara şahit olmuş ve bunları eserlerine yansıtmıştır. İbrahim Gazi'nin yazmış olduğu "Kaybolan Marziye" hikâyesinin merkezinde yazıldığı dönemin "Toplumsal ve Siyasi Meseleleri" bulunmaktadır.

Bütün savaş zamanlarında olduğu gibi İkinci Dünya Savaşı yıllarında da yaşanan olayların insanların duygu ve düşüncelerinde bırakmış olduğu tahribat savaş bitiminde bile devam eder. İnsanların psikolojisini bozan, duygularını, düşüncelerini altüst eden savaş, insanın hayata bakışını da karamsarlığa mahkûm eder. Sosyal yaşam, ekonomik düzen altüst olur. Yokluk ve yoksulluk acı dolu, ıstıraplı bedenlere ve ruhlara eşlik eder. Erkeklerin çoğunun cephede savaşmasından dolayı Üretim ağır aksak yürütülür.

"Kaybolan Marziye" hikâyesi de işte bu savaş döneminin acılarının yansımış olduğu bir eserdir. İşkence görmüş, tecavüze uğramış, bedenine ve ruhuna ağır hasarlar verilmiş genç bir kızın yaşamış olduğu olayların anlatıldığı bir hikâyedir. İbrahim Gazi savaş zamanı şahit olduklarını okuyucusuna Marziye ve onun ailesi aracılığıyla aktarır.

Gazi, hikâyeyi kurgularken savaşın; doğa, insan ve ekonomi üzerindeki etkilerini açıkça ortaya koymuştur. Hikâye içerisinde savaş sonucunda harabeye dönen köyün hali sıkça tasvir edilir. Bu tasvirler, savaşın doğaya vermiş olduğu tahribatı okuyucunun gözünde canlandırmasını sağlayacak kadar etkileyicidir. Hikâyenin merkezinde olan Marziye'nin anne ve babasının savaş zamanı yapmış olduğu göç, savaşın ekonomik düzen üzerindeki yıkıcı etkisini ortaya koyar. Savaş döneminde insanların yaşamış olduğu çaresizlik ve güçsüzlük duyguları, insanların kendilerine yeni ve güvenli bir yaşam alanı arayışını doğurur. Hikâyede bu arayış okuyucuya Merfuga ve Mirgali çifti üzerinden verilir.

Savaş ve çatışma ortamlarından etkilenen en önemli gruplardan biri de hiç şüphesiz kadınlar ve çocuklardır. Kadınlar ve çocuklar, savaş döneminin cephe gerisinde bulunan savaş mağdurlarıdır. İkinci Dünya Savaşı dayak, tecavüz, işkence, rastgele infazlar ve yağmaların sayısız örneklerinin olduğu dönemdir. Geçmişten günümüze kadar yaşanmış olan

birçok savaşta kadınlara yönelik cinsel şiddet uygulanmış ve kadınlara adeta cinsel bir obje olarak bakılmıştır. “Kaybolan Marziye” hikâyesinde cephe gerisinin en acı yüzü genç bir kız olarak Marziye ve onun köyünde bulunan kızların yaşamış olduğu olaylar ile bize aktarılmıştır.

Kaynaklar

- Çelik, R. (2018). İkinci Dünya Savaşı'nın Sovyet Edebiyatına etkisi. *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, 11(24), 360-370.
- Elias, N. (2016). *Sosyoloji Nedir?* Olvido Kitap.
- Gazi, İ. (2007). *Hikâyeler*. Kazan Tatar Kitap Neşriyatı.
- Kamalieva, A. (2012). Tatar yazarı İbrahim Gazi'nin “Kaybolan Marziye” adlı hikâyesine psikanalitik bir yaklaşım. *Türkoloji Üzerine Araştırmalar*, 4, 15-25.
- Kamalieva, A. (2013). Emirhan Yeniki'nin “bir saatliğine” hikâyesi ve tatar edebiyatında savaşın izleri. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1), 1781-1792.
- Kamalieva, A. (2020). Tatar Edebiyatında İkinci Dünya Savaşı'nın yansımaları (1940-1950'li Yıllar). *Türk Dünyası Araştırmaları*, 125(247), 241-256.
- Mazower, M. (2013). *Hitler İmparatorluğu: İşgal Avrupa'sında Nazi Yönetimi*. Alfa Yayınları.
- Sınar-Uğurlu, A. (2009). Türk romancısının gözüyle İkinci Dünya Savaşı. *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/1-II Winter.
- Utkugün, C. (2016). *İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Ekonomik Sıkıntıların Sosyal Hayata Etkileri (1939-1945)* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Vasilie, Y. (2006). *Cengiz Han/Bozkırın Kanlı Kılıcı*. Pegasus Yayınları.
- Yarullina-Yıldırım, R. (2018). Çağdaş Kazan Tatar Edebiyatında II. Dünya Savaşı olaylarına yeni bir bakış üzerine. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRKLAD)*, 2(2), 6-14.